THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
N. FRIEDLAND, President
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd. 1913

פולער טעסט פון דר. ווייצמאנ'ס רעדע אויף ציון קאנגרעס

באזעל, יולי, 1. (איטא). — "דער זיבעצענטער ציוניסטישער קאנגרעס קומט זיך צוזאמען אין א צייט פון גרויסע שווערינקייטען, אינערליכע אזוי גוט ווי אויסערליכע. אין פארלויף פון די לעצטע צוויי יאהר האבען מיר דורכגעלעבט א סך אנטוישונגען און די ציוניסטישע אר־גאניזאציע איז געווען אונטערגעוואָרפען אונטער א שטארקער אנשטרענגונג — א פינאנציעלע און א פאליטישע. די לאגע פון די אידען אין אלע טיילען פון דער וועלט, האט זיך געענדערט צום שלעכ־טען, אין מיר האבען געליטען מעהר ווי אנדערע פון דעם עקאנאמישען קריזיס אין דער וועלט. אונזער אויפבוי ארבייט אין פאלעסטינע איז אפגעשוואכט געווא־רען ביז צו א שטופע פון געפאהר, און דער קאנגרעס וועט פאר זיך האבען דאס ערנסטע פראבלעם צו אנטשיידען, וואס פאר א מיטלען עס זאלען אנגענומען ווע־רען, כדי צו באשיצען די איצטיגע סטרוק־טור פון דער אידישער נאציאנאלער היים, און זי אוועקצושטעלען אויף א ברייטע־רען און זיכערען באזיס.

"אפגעבענדיג דעם דאזיגען, לעצטען רעפערט מיינעם, מוז איך בעטען אומ־פארצייאונג אויב איך וועל מיך אומקעהר־רען און רעדען וועגען דער פארגאנגענער געשיכטע פון אונזער באוועגונג, איידער איך וועל באהאנדלען אונזער איצטיגע לאגע. איך וועל זיין אזוי קורץ ווי מעג־ליך, אבער אפילו אין דעם פאל, מוז עס נעמען אביסעל צייט.

ווי אזוי עס איז געקומען צו דער באלפור דעקלאראציע

"איך וויל, אז איהר זאלט אויספרי־שען אייער זכרון וועגען די געשעענישען אין די יאהרען פון 1916 ביז 1921, ווען עס איז אויסגעארבייט געווארען די פאלי־סי פון דער מאנראטען־מאכט, און אז איהר זאלט באטראכטען קודם כל, וואס עס זענען געווען די מאטיוון וואס האבען געפירט דערצו, אז די ענגלישע מלוכה־לייט (באראטענדיג זיך מיט די מלוכה־לייט פון די אלאירטע און אנגעשלאסענע מאכטען) זאלען פארמולירען די באלפור דעקלאראציע אין 1916—1917. און זא־לען שפעטער אקצעפטירען דעם מאנדאט איבער פאלעסטינע. וואס באזירט אויף דער דאזיגער דעקלאראציע. נואס איז געווען דער באזיס פון די ענגלישע אינטע־רעסען אין פאלעסטינע? ווארום דער ענגלישער אינטערעס אין פאלעסטינע — אדער אפילו אין ציוניזם — איז ניט גע־ווען קיין מלחמה פראדוקט. עס איז גע־ווען א טראדיציע נאך פון לאנג פאר דעם יאהר 1914; איך דארף אייך ניט דער־מאנען וועגען דעם שוץ, וואס די ענגלישע קאנסולען האבען כסדר געגעבען די אידען אין פאלעסטינע, אדער וועגען דעם אנ־באט, וואס מר. דזשאזעף טשיימבערלעין, האט געמאכט אין יאהר 1903. איך גלויב, אז דער הויפט מאטיוו, וואס האט גע־פירט צו דער באלפור דעקלאראציע, איז דער זעלבער מאטיוו, וואס האט פריער געפירט צו די סימפאטיע־אויסדרוקען לטובת די אידען, נעמליך "דער סענטי־מענטאלער" מאטיוו, וואס האט זיינע וואורצלען אין דעם גענויעם שטודיום פון דער ביבעל. פאר א סך ענגלענדער פון דעם דור פון לארד באלפור, און אפילו פאר די שפעטערדיגע דורות, איז פון זייער יוגענט אן פאלעסטינע געווען א באקאנט־לאנד, באקאנט, אבער מיסטע־ריעז און ראמאנטיש. שוין די נעמען פון די ערטער פון פאלעסטינע זענען באר־קאנט און חייליג צו די ענגלענדער פון זייער קינדהייט אן. איך דערמאן זיך, אז איך האב געהערט פון לאיד דזשארדזש'ן וועגן ער האט ערקלערט, אז זיין אינטע־רעס פאר דעם פאלעסטינער קאמפיין שטייצט זיך הויפטזעכליך אויף דעם, וואס ער ווערט אנגעפירט "אויף א פראגט, וועל־מענס געגראמעטע אויז מיר געווען כא־קאנט פון מיין קינדהייט אן". ביי דער פארמולירונג פון דעם מאנדאט גופא, איז דער דאזיגער מאטיוו קלאר געמאכט גע־ווארען דורך דעם אויסדריקליכען וואונש פון די ענגלישע מלוכה־לייט, אז אין דער מאנדאט טעריטאריע זאל איינגעשלאסען ווערען דאס ביבלישע פאלעסטינע — "פון דן ביז בר־שבע".

"דער דאזיגער סענטימענטאלער מאָ־טיוו איז אונטערגעשטיצט געווארען, בעת און נאך דער מלחמה, דורך דעם איינ־פלוס, וואס די אידעען פון פריהייט און יושר האבען אויף דער ענגלישער עפענ־ליכער מיינונג. דאס געוויסען פון דער וועלט איז שטארק אויפגערייסלט גע־ווארען דורך די חורבות פון דער גרויסער מלחמה. די מענשען האבען איינגעזעהן, נעווען דער באזיס פון די ענגלישע אינטע־רעסען אין פאלעסטינע? ווארום דער ענגלישער אינטערעס אין פאלעסטינע — אדער אפילו אין ציוניזם — איז ניט גע־ווען קיין מלחמה פראדוקט. עס איז גע־ווען א טראדיציע נאך פון לאנג פאר דעם יאהר 1914; איך דארף אייך ניט דער־מאנען וועגען דעם שוץ, וואס די ענגלישע קאנסולען האבען כסדר געגעבען די אידען אין פאלעסטינע, אדער וועגען דעם אנ־באט, וואס מר. דזשאזעף טשיימבערלעין, האט געמאכט אין יאהר 1903. איך גלויב, אז דער הויפט מאטיוו, וואס האט גע־פירט צו דער באלפור דעקלאראציע, איז דער זעלבער מאטיוו, וואס האט פריער געפירט צו די סימפאטיע־אויסדרוקען לטובת די אידען, נעמליך "דער סענטי־מענטאלער" מאטיוו, וואס האט זיינע וואורצלען אין דעם גענויעם שטודיום פון דער ביבעל. פאר א סך ענגלענדער פון דעם דור פון לארד באלפור, און אפילו פאר די שפעטערדיגע דורות, איז פון זייער יוגענט אן פאלעסטינע געווען א באקאנט־לאנד, באקאנט, אבער מיסטע־ריעז און ראמאנטיש. שוין די נעמען פון די ערטער פון פאלעסטינע זענען באר־קאנט און חייליג צו די ענגלענדער פון זייער קינדהייט אן. איך דערמאן זיך, אז איך האב געהערט פון לאיד דזשארדזש'ן וועגן ער האט ערקלערט, אז זיין אינטע־רעס פאר דעם פאלעסטינער קאמפיין שטייצט זיך הויפטזעכליך אויף דעם, וואס ער ווערט אנגעפירט "אויף א פראגט, וועל־מענס געגראמעטע אויז מיר געווען כא־קאנט פון מיין קינדהייט אן". ביי דער פארמולירונג פון דעם מאנדאט גופא, איז דער דאזיגער מאטיוו קלאר געמאכט גע־ווארען דורך דעם אויסדריקליכען וואונש פון די ענגלישע מלוכה־לייט, אז אין דער מאנדאט טעריטאריע זאל איינגעשלאסען ווערען דאס ביבלישע פאלעסטינע — "פון דן ביז בר־שבע".

"דער דאזיגער סענטימענטאלער מאָ־טיוו איז אונטערגעשטיצט געווארען, בעת און נאך דער מלחמה, דורך דעם איינ־פלוס, וואס די אידעען פון פריהייט און יושר האבען אויף דער ענגלישער עפענ־ליכער מיינונג. דאס געוויסען פון דער וועלט איז שטארק אויפגערייסלט גע־ווארען דורך די חורבות פון דער גרויסער מלחמה. די מענשען האבען איינגעזעהן, אז כדי צו פארמיידען די איבער'הזרונג פון אזא קאטאסטראפע, איז נויטיג זיך אריינצוטראכטען אין די פונדאמענטאלע אורזאכען פון אונצופרידענקייט, און אז עס איז נויטיג זיי צו באזייטיגען. די 14 פונקטען פון פרעזידענט ווילסאָן און די אידעען "צו פארזיכערען. די דעמאָקראַ־טיע פון דער וועלט", זענען דאמאלסט געווען מעהר ווי לאזונגען; זיי זענען גע־ווען טיעף איינגעוואָרצעלט אין דעם גלויבן פון די מלוכה־לייט, וועלכע זענען דאמאלסט געווען די מייסטער פון דער וועלט. די דאזיגע מענער זענען געווען דורכגעדרונגען מיט די העכסטע עטישע מאטיוון; "וועלט פארבעסערונג", אין געווען איינע פון די כאראקטעריסטישע לאזונגען פון יענער צייט. אזעלכע הויכע ציילען האבען געקענט דערגרייכט ווערען נאר דורך דעם, וואס די באנדרוהינגענהע עלעמענטען פון דער וועלט וועלען גע־בראכט ווערען צו א האַרמאָניע. עס איז דאריבער געשאנקען געווארען אויפמערק־זאמקייט צו די עטנישע גרופען און צו די קליינע פעלקער, וועלכע זענען אונ־טערדריקט געווארען און גרעסערע און מעכטיגערע נאציעס, און צווישען די דאָ־זיגע גרופען זענען געווען די אידען, וועל־כע האבען געלעבט אין געקעפט אין פאר־צווייפלונג, און אין אומגארמאָלע באריכ־טען. דאס אידישע רעזולטאט פון דער באלפור דעקלאראציע, לאמיר אויך זאגען אז די גרויסע מאסען פון אונטערדריקטען אידענטום אין מזרח און אין דרום־מזרח אייראָפּאַ, איז געווא־רען אן ענין פון ערנסטער זארג. ביי דער שאפונג פון אן אידעאלער וועלט, האט מען זיך געמוזט פאראינטערעסירען אפילו מיט דעם אידישען פראבלעם, און עס האט געמוזט געמאכט ווערען א פאר־זוך דאס דאזיגע פראבלעם צו לייזען. אהן דעם וואלט האס בילד פון אן אידעאלער וועלט געווען ערנסט באטרויבט. דער אל־טער חשבון מיט דעם אידישען פאלק האט גערדאדט אויסגעגליכען ווערען, כדי די נייע וועלט זאל קענען אנפאנגען מיט א ריינעם באלאנס — מען האט אונז גע־דארפט געבען א יושר'דיגע געלעגענהייט צו שאפען פאר אונז א נארמאל לעבען.

"א דריטער מאטיוו, איז דער מאָ־טיוו פון נוצליכקייט. אין יאהר 1916—1917 איז געווען א וואונש צו געווינען די סימפאטיע פון דער וועלט אידענטום, ספעציעל פון דעם אמעריקאנער אידענ־טום, און די פערמאנענטע סטראטעגישע וויכטיגקייט פון פאלעסטינע, איז געווען א זויכטיגער רינג אין דער קייט פון דער בריטישער אימפעריע. עס איז נויטיג גע־ווען פאר ענגלאנד צו האבען, ערגעץ אין די לענדער ארום דעם סועץ קאנאל, א באזיס, כדי צו קענען, אין א נויט, האל־טען אפען דעם וועג פון אימפעריאלע קאָ־מוניקאציעס.

"איך וויל ניט זאגען, וועלכע פון די דריי מאטיוועז איז געווען די אנטשיי־דענדע, אבער וויי איך האלט, אז זיכער איז געווען דער לעצטער מאטיוו. עס זע־נען דא היסטאָרישע באוויזען וועגען דעם; ווען עס איז דיסקוטירט געווארען די פראגע וועגען א מאנדאטען־מאכט פאר פאלעסטינע, דאן האט די ענגלישע רעגיע־רונג ערנסט געוואלט, אז די מאנדאטור זאל איבערגעגעבען ווערען צו א גרופּע רעגיערונגען, ווארום זי האט ניט געוואלט אליין איבערנעהמען אזא ערנסטע פאר־אנטוואָרטליכקייט.

פארשידענע אויסטייטשונגען פון דער באלפור דעקלאראציע

"(1) ענגלאנד; (2) די אידען.

"נאך דעם ווי מיר האבען ארומגע־רעדט די פראגע וועגען די מאטיוועז, וואס האבען געפירט צו דער פארעפענטליכונג

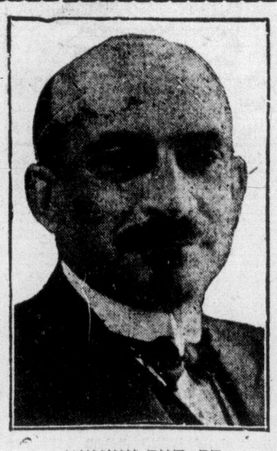

דר. חיים ווייצמאן

דערם וואס איז שייך צו די גרויסע מאסען פון אונטערדריקטען אידענטום אין מזרח און אין דרום־מזרח אייראָפּאַ, איז געווא־רען אן ענין פון ערנסטער זארג. ביי דער שאפונג פון אן אידעאלער וועלט, האט מען זיך געמוזט פאראינטערעסירען אפילו מיט דעם אידישען פראבלעם, און עס האט געמוזט געמאכט ווערען א פאר־זוך דאס דאזיגע פראבלעם צו לייזען. אהן דעם וואלט האס בילד פון אן אידעאלער וועלט געווען ערנסט באטרויבט. דער אל־טער חשבון מיט דעם אידישען פאלק האט גערדאדט אויסגעגליכען ווערען, כדי די נייע וועלט זאל קענען אנפאנגען מיט א ריינעם באלאנס — מען האט אונז גע־דארפט געבען א יושר'דיגע געלעגענהייט צו שאפען פאר אונז א נארמאל לעבען.

"א דריטער מאטיוו, איז דער מאָ־טיוו פון נוצליכקייט. אין יאהר 1916—1917 איז געווען א וואונש צו געווינען די סימפאטיע פון דער וועלט אידענטום, ספעציעל פון דעם אמעריקאנער אידענ־טום, און די פערמאנענטע סטראטעגישע וויכטיגקייט פון פאלעסטינע, איז געווען א זויכטיגער רינג אין דער קייט פון דער בריטישער אימפעריע. עס איז נויטיג גע־ווען פאר ענגלאנד צו האבען, ערגעץ אין די לענדער ארום דעם סועץ קאנאל, א באזיס, כדי צו קענען, אין א נויט, האל־טען אפען דעם וועג פון אימפעריאלע קאָ־מוניקאציעס.

"איך וויל ניט זאגען, וועלכע פון די דריי מאטיוועז איז געווען די אנטשיי־דענדע, אבער וויי איך האלט, אז זיכער איז געווען דער לעצטער מאטיוו. עס זע־נען דא היסטאָרישע באוויזען וועגען דעם; ווען עס איז דיסקוטירט געווארען די פראגע וועגען א מאנדאטען־מאכט פאר פאלעסטינע, דאן האט די ענגלישע רעגיע־רונג ערנסט געוואלט, אז די מאנדאטור זאל איבערגעגעבען ווערען צו א גרופּע רעגיערונגען, ווארום זי האט ניט געוואלט אליין איבערנעהמען אזא ערנסטע פאר־אנטוואָרטליכקייט.

פארשידענע אויסטייטשונגען פון דער באלפור דעקלאראציע

"(1) ענגלאנד; (2) די אידען.

"נאך דעם ווי מיר האבען ארומגע־רעדט די פראגע וועגען די מאטיוועז, וואס האבען געפירט צו דער פארעפענטליכונג

(פארזעצונג אויף פייזדזש 5)

דאנציגער אידען

פון הרב ישראל הלוי הורוויץ.

הרב הורוויץ

ווי איך האב שוין געשריבען פאַ־ריגע וואָך, בין איך מיט פינף יאהר צו־ריק געפאהרען אין דאנציג אויף דע־אויפפאָרדערונג פון דעם נאון ר' שמעון שקאפ, כדי צו שאַ־פען מיטלען פאר דער בארימטער גרדנער ישיבה וועל־כע האט זיך דאן געפונען. אין שלעכטע באדינגונגען.

איך האב אין איינינע שטריכען אנ־גערירט דעם כאראקטער פון די אידישע קהלות אין דאנציג אין דער נאָהע־טער צאפאט. איך וויל דא צוגעבען נאך איינינע אינטערעסאנטע בילדער.

א ציוניסטישע פאראזאמלונג אין א יונקערן קלוב זאל

זייענדיג א גאסט ביי דעם דאנציגער רב, הרב סאנאלאוויטש, בין איך פון איהם איינגעלאדען געווארען צו א ציוניסטישער פאראזאמלונג, וואס איז דעם אוועגד פאר־געקומען. הרב סענאלאוויטש, וועלכער איז טעטיג אין דער אלגעמיינער מזרחי־באוועגונג, און אליין א גוטער רעדנער, איז געווען איינער פון די הויפט רעדנער, און דער פרעזידענט פון דער ציוניסטי־שער אָרגאניזאציע אין דאנציג. דר. יוסף סגל, איינער פון די געבילדעטסטע אידען וואס רוסלאנד האט אויסגעגעבען איז געווען דער פארזיצענדער. ביים אריינ־נעהן איז די אויג פארכאפט געווארען פון דער קונסט, וועלכע איז געלעגען אויף די ווענט פון די זאלען. באשפיגעלט, באַ־דעקט מיט בילדער וואו די קונסט פון די מאלער האט זיך אויסגעוויזען אין יעדער ליניע, האבען די ווענט אויף מיר געמאכט א געוואלדיגען איינדרוק. וויפיעל סודות ווייסען די ווענט צו דערצעהלען, האב איך געפראגט, ביי זיך! וויפיעל פאריניב־טונגס־פלענער זענען פארטראכט געווא־רען אין די ווענט פון דעם דייטשען יונ־קערטום! וואס פאר א חורבן פאר דער גאנצער וועלט און פאר זייער איינע פאלק איז אויסגעקומען פון די מחשבות! שכרות, און אויסגלאסענקייט, באפיצט מיט כלומר'שטער ריטערליכקייט און אמת'ע טאפערקייט, ביילינע ליבעס ליד־לאר, מיט דעם הויפט באלאנטען דייטשען שאוועניסטישען הימן "דייטשלאנד איבער אלעס" האבען געגלענגען צווישען די ווענט — ביז דא ניט לאנג צוריק. און יעצט פארדינגט מען דעם זאל אויף ציו־ניסטישע לעקציעס. דער געוועזענער יונקער קלוב איז יעצט א שטאט־זאל פון דער פריי־שטאט דאנציג וואו פוילען האט איהר איינגעגעבען אפטס־אפטיילונג, און וואו אידען פיהלען זיך אסברייסטסען פון גאנץ מזרח און צענטראל־אייראָפּאַ! אין יענע ווענט איז אין יענעם אוועגד געשטאנען א עילוי'ישער סטודענט פון דער דאנצי־גער טעכנישער הויך־שולע — א פועלי־ציוניסט, און האט געהאלטען א באנייס־טערטע דרשה וועגען דער באנייאונג פון דעם פאלק ישראל אין זיין איינעג לאנד אויף סאציאליסטישע יסודות! דארטען האט מען געזעהן א מיניאטור פון דעם כלל ישראל: רבנים אין יארמולקעס, די בעס־טע זיהן און טעכטער פון דעם אידישען פאלק, און אין גרויסער און הייליגער אי־דעאל האט זיי אלעמען פאראייניגט — דער אויפבוי פון א אידישער היימלאנד.

די פירער פון די דאנציגער אידען

הרב סענאלאוויטש, א פארפאסער פון א ספר "מאסף דרושי" איז דער זוהן פון דעם לוקעשער רב — א פארשטארבענער פון ווילנא, וואס איז נפטר געווארען אין די מלחמה יאהרען. ער איז א תלמיד פון הגאון ר' שמעון שקאפ, זעהר אן ענערגי־שער עסקן, וואס אינטערעסירט זיך מיט דעם גאנצען פעקעל אידישע צרות, וועל־כער געהט דורך, דורך דעם דאנציגער האַ־פען. זיינער א ברודער איז באקאנט אין פוילען אלס א גרויסער תלמיד חכם — דער מלאווער רב. הרב סענאלאוויטש איז דער הויפט רב פון דאנציג. יעצט האט דאנציג נאך א חסידישען רב, אן אייני־קעל פון רבי עקיבא איגער, עקיבא הכהן ראפאפארט. ניט קיין עסקן, נאר א גרוי־סער תלמיד חכם און א צדיק אין בוכ־שטאבליכען זין. אויסער די ד' אמות של הלכה פארנעמט ער זיך מיט נארנישט. ער איז אבער א הויך געבילדעטער מאן אין וועלטליכע ידיעות אויך. דער רב איז ביז דעם וועלט־קריעג געווען איינער פון די רייכסטע רוסישע־אידען אין מינסק. נאך זייענדיג אליין אין רוסלאנד אלס עסטריי־כישער בירגער, איז ער געווארען א פליכט־לינג און איז מגולגל געווארען אין דאנ־ציג.

ביי דאנציג געפינט זיך די בארימטע מאסקווער פירמע "וויסאצקי". ביי דער באלשעוויסטישער איבערקערונג אין רוס־לאנד, איז זייער פירמע נאטירליך קאנ־פיסקירט געווארען, נאר איין מיליאָן פונט אין ענגלאנד איז ניצול געווארען. פאר מיין צייט האט איך זיך געטראפען מיט פראפעסאר גאווארסקי, אן אייניקעל פון דעם אלטען וויסאצקי. זיין מוטער, די אלמנה גאווארסקי האט נאך געשיקט געלט פאר טעלזער ישיבה, ווען הגאון ר' שמעון שקאפ איז געווען ראש ישיבה אין טעלז, און נאכדעם קיין בראנסבערג וועגן רב שמעון איז דארט געווען רב און ראש ישיבה. פראפעסאר גאווארסקי איז א תלמיד חכם, און האט זיין טיטל פראפע־סאר אין ארינענטאלישע וויסענשאפטען. ער שטעהט נאָך נאהענט צו דער ציו־ניסטישער באוועגונג, און צו דער העברייי־אישער ליטעראטור, און איז רעליגיעז גע־וואנען.

דער דאנציגער פרעזידענט פון דער ציוניסטישער אָרגאנזיאציע, דר. סגל איז אן איידעם פון איינעם פון די געווען־עניע ריינסטע אידען פון רוסלאנד. ער איז שמעון שקאפ שטאנד אין דער ישיבה פון די פעהיגסטע האלץ סוחרים אין איירא־אפ ער האט געענדיגט דריי אוניווערזיטעטס־פאקולטעטען: מעדיצין, געשיכטע און יורי. ער איז א גרויסער אידישער געלערנטער, און א מאן מיט א ווארים אידיש הארץ. דר. סגל האט מיר פיעל געהאלפען אין מיינע באמיהונגען פאר דער גראנדער ישיבה. איך האב ביי מיר דעם בריעף וואס דר. סגל האט מיר געגעבען צו העלפען מיר אין מיין ארבייט. דער בריעף איז געשריבען אויף העברייי־איש און אויף דייטש. איך וויל נאר צו־טירען אין שטעלע פון זיין דייטשען בריעף — כאראקטעריסטיש פאר א ציו־ניסטישען עסקן: "באדענקט מען דאס דיזע האכשיעלען, ישיבות, אונז ניכט נור אונצעהליגע גראסע תלמיד געלעהרטע גע־געבען האבען אונד נאך געבען, זאנדערן אויך דאס גראסע רעזערוואואר דארשטע־לען... די אונטערשטיצונג דער גראדנער האכשילע, איינע עבענזא רעליגיעזע אלס נאציאנאלע פליכט דראשעלט".

פון זינט איך בין אריין אין דאנציג ביז איך בין אוועקגעפאהרען, איז מיין הויפט־באגלייטער געווען בערטאלד יאפע, איינער פון די גרויסע האלץ סוחרים אין איירא־אפ ער האט געענדיגט דריי אוניווערזיטעטס־פאקולטעטען: מעדיצין, געשיכטע און יורי. ער איז א גרויסער אידישער געלערנטער, און א מאן מיט א ווארים אידיש הארץ. דר. סגל האט מיר פיעל געהאלפען אין מיינע באמיהונגען פאר דער גראדנער ישיבה. איך האב ביי מיר דעם בריעף וואס דר. סגל האט מיר געגעבען צו העלפען מיר אין מיין ארבייט. דער בריעף איז געשריבען אויף העברייי־איש און אויף דייטש. איך וויל נאר צו־טירען אין שטעלע פון זיין דייטשען בריעף — כאראקטעריסטיש פאר א ציו־ניסטישען עסקן: "באדענקט מען דאס דיזע האכשיעלען, ישיבות, אונז ניכט נור אונצעהליגע גראסע תלמיד געלעהרטע גע־געבען האבען אונד נאך געבען, זאנדערן אויך דאס גראסע רעזערוואואר דארשטע־לען... די אונטערשטיצונג דער גראדנער האכשילע, איינע עבענזא רעליגיעזע אלס נאציאנאלע פליכט דראשעלט".

פון זינט איך בין אריין אין דאנציג ביז איך בין אוועקגעפאהרען, איז מיין הויפט־באגלייטער געווען בערטאלד יאפע, איינער פון די גרויסע האלץ סוחרים אין איירא־אפ ער האט געענדיגט דריי אוניווערזיטעטס־פאקולטעטען: מעדיצין, געשיכטע און יורי. ער איז א גרויסער אידישער געלערנטער, און א מאן מיט א ווארים אידיש הארץ. דר. סגל האט מיר פיעל געהאלפען אין מיינע באמיהונגען פאר דער גראדנער ישיבה. איך האב ביי מיר דעם בריעף וואס דר. סגל האט מיר געגעבען צו העלפען מיר אין מיין ארבייט. דער בריעף איז געשריבען אויף העברייי־איש און אויף דייטש. איך וויל נאר צו־טירען אין שטעלע פון זיין דייטשען בריעף — כאראקטעריסטיש פאר א ציו־ניסטישען עסקן: "באדענקט מען דאס דיזע האכשיעלען, ישיבות, אונז ניכט נור אונצעהליגע גראסע תלמיד געלעהרטע גע־געבען האבען אונד נאך געבען, זאנדערן אויך דאס גראסע רעזערוואואר דארשטע־לען... די אונטערשטיצונג דער גראדנער האכשילע, איינע עבענזא רעליגיעזע אלס נאציאנאלע פליכט דראשעלט".

א דאנציגער תבואה בערזע

איינמאל האט מיך בערטאלד יאפע נענומען אויף א שפאציר צו דער תבואה בערזע אין דעם לעבעדיגסטען גענענד, אין דער אינטערנאציאנאלער שטאדט, דאנציג, וואו עס שווייבעלט און גריבעלט מיט מענשען פון גאנץ איירא־פא. ווען איהר זוכט א בארימטען סוחר און איהר קענט איהם ניט טרעפען אין דער היים, ווייסט איהר שוין באשטימט, אז אין די שעה'ן פון דער וואך, ווען עס איז אפען די בערזע, וועט איהר איהם דארטען זיכער טרעפען. אויסער די פאראיינטערעסירטע האנדעלס מענשען, איז דארטען אויך א געלאה פון זייטיגע מענשען, וועלכע זוכען סוחרים וועגען פארשידענע פרוואטע ענינים. דארט באגעגענט איהר די אידי־שע סוחרים מיט א וועלט פארגעס. אויי־סערליך עכטע איירפייער, אז עס דוכט זיך אייך פון ווייטען, אז זיי האבען צו אידען און צו אידישקייט קיין שייכות ניט. אז ווען איהר כאפט מיט זיי א שמועס, געפינט איהר הערצער, וועלכע קלאפען שטארק און בלוטען זאגאר פאר אלץ וואס איז אידיש. אין מיין זכרון איז א איד מיט'ן נאמען מאוור, פון די קאר־פען קעפ אויף דער דאנציגער בערזע. הער מאוור איז אין איינגעלאדען אויף אן אוידעענץ צו איך אין הויז, און נאך א גע־שפרעך פון א האלבער שעה איז מיר קלאר געווארען אז איך געפין זיך דא ביי א אידען, א פייערדיגען ציוניסט, וועלכער שמועס, געפינט איהר הערצער, וועלכע קלאפען שטארק און בלוטען זאגאר פאר אלץ וואס איז אידיש. אין מיין זכרון איז א איד מיט'ן נאמען מאוור, פון די קאר־פען קעפ אויף דער דאנציגער בערזע. הער מאוור איז געווען א פארהערער פון ר' שמעון שקאפ אין דער ישיבה פון ר' בערטאלד יאפע. ער איז געבוירען אין דאנציג, נאר איין מיליאָן פונט אין ענגלאנד איז ניצול געווארען. פאר מיין צייט האב איך זיך געטראפען מיט פראפעסאר גאווארסקי, אן אייניקעל פון דעם אלטען וויסאצקי. זיין מוטער, די אלמנה גאווארסקי האט נאך געשיקט געלט פאר טעלזער ישיבה, ווען הגאון ר' שמעון שקאפ איז געווען ראש ישיבה אין טעלז, און נאכדעם קיין בראנסבערג וועגן רב שמעון איז דארט געווען רב און ראש ישיבה. פראפעסאר גאווארסקי איז א תלמיד חכם, און האט זיין טיטל פראפע־סאר אין ארינענטאלישע וויסענשאפטען. ער שטעהט נאָך נאהענט צו דער ציו־ניסטישער באוועגונג, און צו דער העברייי־אישער ליטעראטור, און איז רעליגיעז גע־וואנען.

דער דאנציגער פרעזידענט פון דער ציוניסטישער אָרגאנזיאציע, דר. סגל איז אן איידעם פון איינעם פון די געווען־עניע ריינסטע אידען פון רוסלאנד. ער איז געבוירען אין דער ישיבה פון ר' שמעון שקאפ אין דער אויגען פון דער הייליגער אייראָפּאַ. ער איז געווען א גרויסער אידישער געלערנטער, און א מאן מיט א ווארים אידיש הארץ. דר. סגל האט מיר פיעל געהאלפען אין מיינע באמיהונגען פאר דער גראדנער ישיבה. איך האב ביי מיר דעם בריעף וואס דר. סגל האט מיר געגעבען צו העלפען מיר אין מיין ארבייט. דער בריעף איז געשריבען אויף העברייי־איש און אויף דייטש. איך וויל נאר צו־טירען אין שטעלע פון זיין דייטשען בריעף — כאראקטעריסטיש פאר א ציו־ניסטישען עסקן: "באדענקט מען דאס דיזע האכשיעלען, ישיבות, אונז ניכט נור אונצעהליגע גראסע תלמיד געלעהרטע גע־געבען האבען אונד נאך געבען, זאנדערן אויך דאס גראסע רעזערוואואר דארשטע־לען... די אונטערשטיצונג דער גראדנער האכשילע, איינע עבענזא רעליגיעזע אלס נאציאנאלע פליכט דראשעלט".

פון זינט איך בין אריין אין דאנציג ביז איך בין אוועקגעפאהרען, איז מיין הויפט־באגלייטער געווען בערטאלד יאפע, איינער פון די גרויסע האלץ סוחרים אין איירא־אפ ער האט געענדיגט דריי אוניווערזיטעטס־פאקולטעטען: מעדיצין, געשיכטע און יורי. ער איז